

Drogie Czytelniczki, Drodzy Czytelnicy „Edukacji Wczesnoszkolnej”

Przedstawiamy kolejny numer półrocznika pt. *Kreatywność uczniów klas I–III w przestrzeni edukacyjnej*. Tematyka ta od wielu lat pozostaje w kręgu dużego zainteresowania nauczycieli uczniów z klas I–III szkoły podstawowej.

W literaturze naukowej poświęconej pedagogice/psychologii kreatywności czy twórczości podkreśla się intensywny rozwój tych subdyscyplin, co skutkuje również zróżnicowanym nazewnictwem tego obszaru nauk o wychowaniu. Można zatem mówić także o *pedagogice twórczej, pedagogice zdolności twórczych, psychodydaktyce kreatywności, dydaktyce kreatywnej, dydaktyce twórczości, pedagogice oddziaływań twórczych, psychopedagogice działań twórczych* czy wreszcie *kreatologii*, przez którą Krzysztof J. Szmidt rozumie naukę o twórczości i kreatywności jako przestrzeni interdyscyplinarnej.

W polskiej pedagogice wczesnoszkolnej od dawna łączy się twórczą aktywność dziecięcą z rozwijaniem wyobraźni, fantazjowaniem (np. Wiesława Limont), budowaniem postawy konstruktywnie krytycznej (np. Iwona Czaja-Chudyba), teatralizacją i dramatyzacją (np. Katarzyna Jurczyńska), aktualizowaniem potencjalności twórczej w kontekście kultury i sztuki (np. Katarzyna Krasoń), transgresji związanej z przekraczaniem granic własnych możliwości (np. Zofia Okraj) itp. Na przestrzeni kilkunastu lat opublikowano wiele programów i podręczników do lekcji twórczości z uczniami klas I–III (np. Jolanta Bonar, Krzysztof J. Szmidt, Janina Uszyńska-Jarmoc). Nadal jednak zgłaszane są potrzeby w zakresie aktywizowania do twórczości w codziennej praktyce szkolnej.

Zdaniem Edwarda Nęcki szkoła powinna podejmować dwa rodzaje działań w edukacji do twórczości:

- usuwać różnorodne blokady, przeszkody i bariery, które hamują rozwój uczniów – działania te powinny koncentrować się na nieprzeszkadzaniu w rozwoju i ekspresji zdolności twórczych;
- sprzyjać konstruowaniu wiedzy o twórczości i ćwiczyć sprawności poznawcze niezbędne w myśleniu twórczym – działania

te powinny się koncentrować na ich aktywnym rozwijaniu i wspomagananiu.

Ellis Paul Torrance, amerykański psycholog specjalizujący się w badaniu twórczości, zaobserwował, że jedną z przyczyn zahamowania działań twórczych uczniów są nieprawidłowe postawy nauczycieli. Stworzył zatem listę podstawowych rekomendacji dla nauczycieli chcących na co dzień pracować z dziećmi na rzecz rozwijania ich potencjału kreatywności. Najważniejsze jego zalecenia brzmią następująco:

- zwiększaj wrażliwość uczących się na różnorodne bodźce środowiskowe;
- pobudzaj do operowania przedmiotami i ideami;
- kształtuj tolerancyjny stosunek do nowych idei i pojęć wytworzonych przez uczących się;
- unikaj sztywnych schematów, jednostronnej rutyny w sytuacjach, gdzie istnieje wiele sposobów postępowania;
- kultywuj w klasie atmosferę twórczą;
- udzielaj informacji zwrotnej o procesie twórczym;
- rozwiewaj lęk przed osiągnięciami wybitnych twórców;
- popieraj i doceniaj inicjatywę uczniów, ich niestandardowe pomysły;
- stawiaj uczniom zaskakujące pytania;
- stawiaj problemy o trudności dostosowanej do możliwości uczniów, a od czasu do czasu zaintryguj zadaniem wymagającym maksymalnego napięcia;
- stwarzaj zarówno okresy aktywności, jak i spokoju; twórcze idee rodzą się nie tylko w wirze działania, lecz także w chwilach relaksu;
- udostępniaj środki niezbędne do realizacji pomysłów (np. mobilizacja zasobów szkoły, rodziców, instytucji);
- popieraj zwyczaj pełnej realizacji i weryfikacji pomysłów;
- rozwijaj konstruktywny krytycyzm;
- popieraj zdobywanie wiedzy w wielu dziedzinach; wiedza spoza danej specjalizacji sprzyja rozwojowi oryginalności myślenia;
- kultywuj odwagę, żywość umysłu i umiejętność podejmowania ryzyka.

Organizowanie środowiska uczenia się sprzyjającego ujawnianiu i rozwijaniu potencjału kreatywności uczniów wiąże się zatem z organizowaniem różnorodnych sytuacji, w które uczeń jest autentycznie

twórczo zaangażowany, ponieważ bada, eksperymentuje, samodzielnie i w grupie rozwiązuje różne problemy.

Przygotowując zeszyt na temat kreatywności uczniów klas I–III, zaprosiliśmy do współpracy grono doświadczonych nauczycieli specjalizujących się w inspirowaniu innych do działań twórczych. Zachęciliśmy do myślenia twórczego także studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, co zaowocowało wieloma ciekawymi pomysłami na zajęcia twórcze z najmłodszymi uczniami.

Propagując dostosowanie stylu pracy dydaktycznej do potrzeb twórczych uczniów, zachęcamy wszystkich nauczycieli do nasycania zajęć sytuacjami edukacyjnymi sprzyjającymi myśleniu krytyczno-twórczemu, wykorzystywania wiedzy osobistej uczniów do fantazjowania, wyobraźni do wymyślenia zadań, rozwiązywania problemów o charakterze dywergencyjnym, wprowadzania codziennej pracy w małych zespołach. Oddajmy głos uczniom, doceńmy ich pomysły, wsłuchajmy się w ich sposoby myślenia. Organizujmy ich uczenie się tak, aby byli zaangażowani w tworzenie i zmianę siebie i otaczającego świata, aby mieli poczucie docenienia ich oryginalnych pomysłów i niestandardowych rozwiązań.

Z życzeniami odkrywania nowych źródeł twórczej inspiracji

Janina Uszyńska-Jarmoc¹

Zuzanna Zbróg²

---

1 Dr hab., prof. Uniwersytetu w Białymstoku **Janina Uszyńska-Jarmoc** wraz z prof. Maciejem Karwowskim pełni funkcję redaktora naczelnego cenionego na świecie czasopisma naukowego *Creativity: Theories-Research-Application* (w wolnym dostępie). Należy do prekursorów polskojęzycznych publikacji zawierających treningi twórczości: *Twórcza aktywność dziecka: teoria – rzeczywistość – perspektywy rozwoju* (2003); *Podróże, skarby, przygoda. Podręcznik i program rozwijania twórczości, samoświadomości i dyspozycji autokreacyjnych dzieci klas I–III* (2005); *Od twórczości potencjalnej do autokreacji w szkole* (2007). Organizuje szkolenia i treningi rozwoju kreatywności dla nauczycieli. Prowadzi zajęcia rozwijania twórczości z uczniami w ramach Akademii Talentów w Białymstoku.

2 Dr hab., prof. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach **Zuzanna Zbróg** od kilkunastu lat aktywnie angażuje się w twórczą działalność dydaktyczną, najpierw jako nauczyciel klas I–III, tworząc klasy autorskie wpisane do rejestru innowacji pedagogicznych przez Kuratorium Oświaty w Kielcach (np. KO.I – 403/1/98), autorskie programy nauczania (np. dopuszczony przez MEN: nr DKW-4014-57/01) i liczne książeczki dla dzieci z serii *Lubię ortografię* i *Logico*. Obecnie jako nauczyciel akademicki dba o rozwijanie kompetencji krytyczno-twórczych przyszłych nauczycieli. Ostatnie publikacje: *Rozwijanie dziecięcej kreatywności w procesie uczenia się rozwiązywania problemów*, „Prima Educatione”, 2019, nr 3, s. 97–110; *Organizowanie środowiska edukacyjnego sprzyjającego ujawnianiu i rozwijaniu kreatywności dziecięcej*, „Forum Pedagogiczne”, 2020, nr 1, s. 19–30 (obie w wolnym dostępie).